

Svensk sammanfattning av rapporten

Silenced to Deliver: Mobile phone manufacturing in China and the Philippines

September 2008

SAMMANFATTNING

2007 tillverkades 36 mobiltelefoner i sekunden. Året dessförinnan uppnåddes en magisk gräns då över en miljard mobiler tillverkades under bara ett år. En stor och växande del av tillverkningen sker i utvecklingsländer och i så kallade övergångsekonomier. I dag tillverkas hälften av alla mobiltelefoner i Kina och tio procent av världens halvledare produceras i Filippinerna. Bakom produktionen står framför allt unga kvinnor i åldern 16 till 30 år. Som anställda inom den asiatiska elektronikindustrin förvägras de många grundläggande rättigheter.

Överträdelser av nationella lagar, ILO- konventioner och uppförandekoder

Elektronikföretagens leverantörskedjor har blivit mer och mer komplex de senaste årtiondena, med omfattande utlokalisering till främst länder i Asien. Produktionen har flyttats från ett land till ett annat, för att minska produktionskostnaderna och för att finnas på plats på de kraftigt växande asiatiska marknaderna. Mellan 1995 och 2006 växte Asiens andel av den globala elektronikproduktionen från 20 till 40 procent, samtidigt som produktionen i Västeuropa, USA och Japan fortsatte att minska.

Sex fabriker i Kina och Filippinerna behandlas i denna rapport. De levererar komponenter till världens fem största mobilföretag: Nokia, Samsung, Motorola, LG och Sony Ericsson. Dessa fem företag kontrollerar tillsammans över 80 procent av mobilmarknaden. Följande problem upptäcktes i undersökningen:

Låga löner – I såväl Kina som i Filippinerna tjänar arbetarna oftast enbart minimilön för heltidsarbete på fabrikena, en lönenivå som det är mycket svårt att leva på. Minimilönen i Filippinerna täcker inte ens basbehoven för en normalstor filippinsk familj. I en av de största exportzonerna låg minimilönen på 1 150 kronor i månaden i maj 2008 - medan den summa som behövs för att försörja en familj var cirka 3 050 kronor.

Minimilönen i Kina höjdes 2008, som en reaktion på en växande inflation och allt flera arbetarprotester. Trots höjningen har fabriksarbetarna svårt att täcka sina baskostnader om de bara jobbar heltid och de har inte råd att bilda familj eller hyra en egen bostad. De flesta som arbetar på fabrikena är migrantarbetare som kommer från fattigare regioner till städernas industrizoner för att tjäna pengar. Syftet är ofta att kunna skicka pengar till sina familjer där hemma. För att kunna göra det lever de i enkla sovsalar och äter alla mål i matsalarna på fabriksområdet. I vissa fabriker är matkvaliteten och tillgången på el och vatten mycket dåligt.

I både Filippinerna och Kina klagar arbetarna på stigande matpriser som gör att eventuella löneförhöjningar knappt märks av. En av de fabriker som undersökts anställer många lärlingar i syfte att hålla nere kostnaderna. Lärlingarna tjänar bara 75 procent av den redan låga minimilönen och de får inte del av den bonus och andra extra ersättningar som tillfaller anställd personal. Fabriken tillverkar mobilladdare till Motorola och LG.

Långa arbetsdagar – I både Kina och Filippinerna jobbar arbetarna mycket övertid för att höja sina löner. Ibland är övertiden frivillig, ibland uppger arbetarna att man riskerar bestraffning eller uppsägning om man säger nej. Vid en fabrik i Filippinerna, som tillverkar kretskort till mobiltelefoner, uppger arbetarna att de måste ha starka skäl för att få lov att gå hem efter att ha

avslutat sin vanliga arbetsdag. Under högsäsong får de inte ens en ledig dag i veckan - vilket strider mot huvudregeln i en av Internationella arbetsorganisationens, ILO:s, konventioner.

På vissa av de fabriker som undersökts får arbetarna inte gå hem förrän de har gjort klart dagens produktionskvot. I slutet av 2007 tvingades de som inte hade klarat av dagens beting vid en fabrik i Shenzhen att arbeta ”frivillig” övertid utan övertidsersättning. Fabriken tillverkar mobilladdare åt Nokia, Samsung, Motorola and LG.

I båda länderna överstiger antalet övertidstimmar de gränser som fastställts i ILO:s konventioner och/eller i nationell lag. Ingen av de fabriker som undersökts i denna studie respekterar den kinesiska arbetslagstiftningens krav på max 36 timmars övertid i månaden. I fabriken som tillverkar laddare för Nokia, Samsung, Motorola och LG jobbade arbetarna i genomsnitt 80 timmar i veckan under de mest intensiva månaderna. I en av fabriker på Filippinerna, som levererar till Motorola och LG arbetade en lärling 64 till 67 timmar i veckan nästan oavbrutet; 25 dagars dagskift följdes av lika många nattsift. Samtidigt uppger arbetarna vid samma fabrik att de har mycket svårt att klara sig under perioder när fabriken har färre order och det därmed inte erbjuds något övertidsarbete. Under produktionstopparna jobbar de dock ofta tolv timmar per dag, sex eller sju dagar i veckan.

Böter och löneavdrag som straff – Löneavdrag som straff för diverse ”misstag” och ”fel” upptäcktes vid samtliga kinesiska fabriker som undersökts. Även om avdragen inte alltid strider mot kinesisk lagstiftning så baseras de på väldigt subjektiva och orättvisa grunder. Detta är särskilt fallet då arbetarna bötfälls för misstag som är konsekvenser av en ohållbar arbetsmiljö. På en fabrik som tillverkar kretskort åt Nokia, Motorola, Samsung och LG jobbade arbetarna 12 till 13 timmar om dagen sex dagar i veckan under produktionstopparna. Samtidigt bötfölls de om de råkade göra fel eller om de somnade under den långa arbetsdagen.

Ingen facklig frihet – Elektronikbranschen har en lång historia av försök att hindra eller kväsa organisering. I både Kina och Filippinerna sker en stor del av elektronikproduktionen i särskilda ekonomiska zoner som lockar med skattelättnader och förmånlig lagstiftning för att locka till sig investeringar. I Filippinerna kallas zonerna även för ”fack- och strejkfria zoner”. Internationella fackliga samorganisationen rapporterar om hur de som engagerar sig fackligt i exportzonerna trakasseras, avskedas och till och med mördas.

För närvarande uppskattas färre än tio procent av landets elektronikföretag ha fackklubbar. I en av de fabriker som undersökts i denna studie uppger arbetarna att de tillfrågades om de var fackligt engagerade innan de började jobba och att fabriksledningen gjort klart för dem att fackföreningar inte tillåts på arbetsplatsen. Detta förnekas av fabriksledningen som säger att de har en mycket bra relation till arbetarna. Fabriken tillverkar kretskort till mobiltelefoner.

I Kina har arbetarnas rättigheter börjat stärkas, särskilt tack vare en ny arbetslagstiftning som trädde i kraft i januari 2008. Fortfarande tillåts dock endast en fackförening: All-China Federation of Trade Unions (ACFTU). ACFTU är kommunistpartiets förlängda arm och är snarare lojal mot arbetsgivarna och regeringen än mot arbetarna. Den kinesiska regeringens mål är att alla privatägda fabriker i Kina ska ha en ACFTU-fackklubb före år 2010.

Anmälningar till myndigheterna, öppna protester, arbetsstopp och strejker har blivit allt vanligare i Kina, trots – och delvis på grund av – bristen på organisationsfrihet. 2007 slogs en protest mot dåliga arbetsvillkor brutal ner av polisen i Shenzhen. Demonstranterna tillverkar mobilladdare till

Nokia, Samsung, Motorola och LG.

Arbetarna i Kina har också i växande grad börjat ”rösta med fötterna”, genom att byta jobb eller återvända till sina hemprovinser på grund av oacceptabla arbetsvillkor och låga löner. Detta har bidragit till brist på arbetskraft i provinsen Guangdong i södra Kina, som är navet för landets elektronikproduktion.

Allvarliga brister i hälsa och säkerhet – Statistik från Kinas hälsodepartement tyder på att arbetsrelaterade skador och sjukdomar är ett av landets största hälsoproblem i dag. Lagstiftningen är relativt grundlig men de senaste årtiondena har regeringen och de lokala myndigheterna satsat mer på att skapa ett investeringsvänligt klimat än på att skydda de anställdas hälsa. Dessutom är myndigheternas inspektioner få. Det samma gäller i Filippinerna där staten i stort sett har ersatt myndighetsinspektionerna med ett system där arbetsgivarna utvärderar sig själva.

Arbetarna som har intervjuats till denna rapport klagar på muskelvärk, problem med synen, allergier, yrsel, utmattning, brännskador, skärsår, smärtor i bröstet och viktförlust. På en fabrik i Shenzhen, som tillverkar kretskort åt Nokia, Motorola, Samsung och LG, uppger arbetarna att de inte har utrustats med tillräckliga skyddskläder trots att de arbetar med kemikalier. Anställda som hanterar svavelsyra hinner inte ta på sig de skyddsmasker som finns på grund av det höga arbetstempot. Fabriksledningen hävdar dock att alla arbetare är tillräckligt skyddade och att eventuella skador och hälsoproblem beror på att arbetarna inte följer föreskrifterna. Elektroniktillverkningen innefattar många faser där kemikalier används, vilka riskerar att orsaka svåra hälsoproblem som frätskador, cancer och missfall om arbetarna inte förses med tillräckligt skyddsutrustning och använder den på rätt sätt.

På flera fabriker säger de anställda att de inte använder den skyddsutrustning som finns på grund av att de måste arbeta så fort för att klara produktionskvoterna. Hög temperatur inne på vissa fabriker bidrar också till att utrustningen inte sätts på. Det höga arbetstempot skadar därför inte bara arbetarna direkt - till följd av utmattning, muskelvärk, skärsår och liknande – utan även indirekt eftersom de inte har tid att ta på sig skyddsutrustningen.

Vid en fabrik som tillverkar delar till Apples iPhone och till Nokias, Motorolas och Sony Ericssons telefoner, uppgav arbetare som intervjuats i mars 2008 att de saknade sjuk- och pensionsförsäkring liksom försäkringar mot arbetsskador. Detta trots att de enligt lagen har rätt till det. Andra klagomål gällde den höga arbetsbelastningen och relaterade hälsoproblem som ryggont, muskelvärk och stress. På en avdelning led vissa arbetare av synförsämringar på grund av långa timmar framför datorskärmar. Fabriksledningen förnekar problemen och hävdar att alla anställda numera är försäkrade.

Kvinnor anställs för att undvika protester – En majoritet av arbetarna i löpbandbandsproduktionen är unga kvinnor. I Kina kommer de flesta av dem från landsbygden till städernas industrizoner för att hjälpa till att försörja sina familjer eller för att tjäna ihop till sitt eller en familjmedlems bröllop eller utbildning. Pengarna som migrantarbetarna skickar hem till sina familjer bidrar till utveckling och minskad fattigdom men de unga kvinnor och tonåringar som utför arbetet betalar ofta ett väldigt högt pris. Villkoren inom elektroniksektorn i provinsen Guangdong lever inte upp till ILO:s mål om “anständigt arbete för alla”, som betonar mänsklig värdighet, säkerhet och yttrandefrihet.

Migrantarbetarna befinner sig ofta på botten av den sociala stegen i Guangdong. Dessutom använder sig arbetsledarna vid fabriker av olika strategier för att kontrollera personalen, strategier som bland annat baseras på genus och etnicitet. För att undvika solidaritet får arbetare från samma provins ibland inte arbeta på samma avdelning eller sova i samma sovsal. Ibland undviks manliga arbetare från vissa provinser, eftersom de ses som potentiella bråkstakar. Generellt sett föredras kvinnor framför män, eftersom de anses vara mindre benägna att stå upp för sina rättigheter och särskilt lämpade för att arbeta med detaljer.

I Filippinerna tjänar kvinnor som arbetar för multinationella elektronikföretag ofta mer än de som arbetar på lokalt ägda fabriker eller inom den informella sektorn. Vissa multinationella företag erbjuder också sociala förmåner som staten misslyckats med att tillhandahålla. Kvinnliga fabriksarbetare säger ofta att de har fått mer kontroll över sina liv och högre status i familjen sedan de börjat arbeta inom elektroniksektorn. Arbetsvillkoren är dock dåliga, sexuella trakasserier och andra överträdelser av kvinnors rättigheter är vanligt förekommande i produktionszonerna där fabriker ligger. På flera fabriker föredras ensamstående kvinnor framför dem som är gifta, så att arbetsgivaren inte ska behöva betala ut föräldraersättning och liknande.

Vissa forskare menar att kvinnornas ställning i de filippinska exportzonerna kommer att förändras till det bättre i takt med att industrin uppgraderas till mer avancerade uppgifter, men detta är inte en självklar utveckling. I vissa fabriker anställs manliga tekniker och ingenjörer i stället för kvinnor när arbetsuppgifterna blir mer avancerade. Forskning tyder också på att det är kvinnorna som sägs upp först när enkla arbetsuppgifter automatiseras.

En stor del av leverantörskedjan förblir okontrollerad

De fem största mobilföretagen har alla antagit uppförandekoder som slår fast att arbetarnas rättigheter ska garanteras. Villkoren vid de fabriker som beskrivs i den här rapporten visar dock att så inte är fallet. Industrin försöker granska ett antal slumpvist utvalda leverantörer som ligger i det så kallade första och andra leverantörsledet, men en stor del av leverantörskedjan är för närvarande okontrollerad – trots att elektronik tillverkningen innefattar höga risker för både de anställda och miljön.

De värsta arbetsvillkoren återfinns oftast längre ner i leverantörskedjan. Fabriker som omfattas i den här rapporten är samtliga första eller andra ledets leverantörer, och trots det avslöjas oacceptabla överträdelser av arbetslagstiftning, internationella konventioner och mobilföretagens egna uppförandekoder.

Denna studie visar också att de olika problemen ofta är kopplade till varandra. I både Kina och Filippinerna gör låga minimilöner att arbetarna måste jobba mycket övertid för att kunna försörja sig. De långa arbetsdagarna påverkar deras hälsa negativt och är en vanlig orsak till de produktionsfel de anställda gör. I Kina leder misstagen dock till lägre lön på grund av att de bestraffas med löneavdrag. Det höga arbetstempot leder till att vissa arbetare inte använder den säkerhetsutrustning som finns för att de inte tycker att det finns tid för det. Detta leder i sin tur till att de utsätts för svåra risker på grund av kemikalieanvändningen. Hälsa och säkerhet handlar inte bara om att ha den rätta utrustningen, utan också om att ge anställda kunskap och möjlighet att använda utrustningen på rätt sätt.

Fabriksarbetarnas möjlighet att förbättra sin situation motverkas av de anti-fackliga åtgärder som kännetecknar stora delar av branschen. Det är därför av yttersta vikt att elektronikföretagen analyserar hur de kan utmana dessa attityder och stödja de anställdas rätt till verklig organisations- och yttrandefrihet. Revisioner och krav från köpare kommer utan tvekan att leda till förbättringar inom vissa områden. Mer djupgående förbättringar kommer dock inte att komma till stånd förrän arbetarna får full och obehindrad rätt att organisera sig och uttrycka sina åsikter.

CSR – en kostnad eller en investering för framtiden?

Fabrikerna som levererar komponenter till mobilföretagen säger ofta att de förväntas förbättra arbetsvillkoren och höja miljöstandarden samtidigt som de också förväntas minska sina produktionskostnader; en ekvation som stora företag kan klara om viljan finns men som mindre fabriker längre ner i leverantörskedjan ofta har svårt att leva upp till. En chef som arbetar vid en av fabrikerna i denna rapport säger att mobilföretagens inköpsavdelningar beräknar arbetskostnaderna på en allt för låg nivå, medan de som är ansvariga för CSR kräver bättre arbetsvillkor.

Andra studier har pekat på samma inkonsekvens vad gäller köparnas agerande och visar att de flesta leverantörer ser CSR som en kostnad, inte som en investering som kommer att leda till fler köpare och order i framtiden. Om förbättringar ska komma till stånd måste mobilföretagen skapa verkliga incitament och drivkrafter för investeringar i CSR i Asien och sluta använda sig av inköpsmetoder som blockerar dessa förändringar. De måste också erbjuda sina leverantörer vägledning och börja kontrollera och ta ansvar för leverantörer längre ner i kedjan, vilka just nu ligger bortom all kontroll.

MakeITfair är ett treårigt projekt med målsättningen att öka medvetenheten bland allmänheten om utvecklingsfrågor kopplade till produktionen av konsumentelektronik. Projektet finansieras till största del av Europeiska unionen och leds av nio organisationer runt om i Europa; SOMO, Germanwatch, Verbraucher Initiative, FinnWatch/Finnish Association for Nature Conservation, Karat, IRENE, SwedWatch, Svenska kyrkan och Fair Trade Center. Läs mer på www.makeitfair.org.

Rapporten är framställd med bistånd av Europeiska unionen, som dock ej tar ställning till innehållet. Ansvar för innehållet faller uteslutande på SwedWatch och den nederländska organisationen SOMO.

